

Θεωρίες Λήψης Απόφασης

Δέσποινα Σιδηροπούλου-Δημακάκου
Καθηγήτρια ΕΚΠΑ-Τμήμα Ψυχολογίας

Θεωρία των Tiedeman & O'Hara

Τρόποι λήψης απόφασης

Η διαδικασία λήψης επαγγελματικής απόφασης περιλαμβάνει δύο κύρια στάδια:

- **φάση προετοιμασίας**
- **φάση υλοποίησης και προσαρμογής**

Στη διαδικασία αυτή σημαντικό ρόλο παίζουν οι **μηχανισμοί ταύτισης και διαφοροποίησης** με πρόσωπα και απόψεις.

φάση προετοιμασίας

- **διερεύνηση** - το άτομο συλλέγει πληροφορίες και εξετάζει τις εναλλακτικές λύσεις.
- **αποκρυστάλλωση** - το άτομο εστιάζει την προσοχή του σε μια ομάδα λύσεων.
- **επιλογή** - το άτομο επιλέγει συγκεκριμένη κατεύθυνση.
- **διασάφηση** - το άτομο οριστικοποιεί την επιλογή του και δημιουργεί σχέδιο δράσης.

φάση υλοποίησης και προσαρμογής

- **είσοδος** στο νέο επαγγελματικό / εκπαιδευτικό χώρο και προσπάθεια προσαρμογής.
- **στάδιο αναμόρφωσης**. Το άτομο, αφού νιώσει αποδεκτό, προσπαθεί να επηρεάσει το περιβάλλον του.
- **στάδιο ολοκλήρωσης**. Επιτυγχάνεται ισορροπία ανάμεσα στις απαιτήσεις του περιβάλλοντος και τις επιθυμίες και ανάγκες του ατόμου.

Η θεωρία του Harren

- Ο Harren (1979) βασίστηκε στη θεωρία των Tiedeman & O'Hara για να διαμορφώσει μια νέα θεωρία λήψης απόφασης.
- Η διαδικασία λήψης απόφασης σύμφωνα με αυτόν έχει διάφορα στάδια:

- **Γνώση** του εαυτού και γνώση του περιβάλλοντος.
- **Σχεδιασμός και οργάνωση** όλης της διαδικασίας λήψης απόφασης.
- **Δέσμευση** του ατόμου για την υλοποίηση της συγκεκριμένης επιλογής.
- **Υλοποίηση** της συγκεκριμένης επιλογής.

Ο Harren ασχολήθηκε και με τον τρόπο που λαμβάνουν αποφάσεις τα άτομα

- κάνει λόγο για **τρία πρότυπα συμπεριφοράς** που εμφανίζονται πιο συστηματικά στη λήψη αποφάσεων και σηματοδοτούν τρεις τρόπους λήψης απόφασης

Τρόποι λήψης απόφασης

- **λογικός,**
- **διαισθητικός,**
- **εξαρτημένος**

Αυτοί οι τρόποι δείχνουν

- το βαθμό στον οποίο το άτομο αναλαμβάνει προσωπική ευθύνη για τη λήψη απόφασης ή επιρρίπτει την ευθύνη στην τύχη ή στους άλλους και
- το βαθμό στον οποίο χρησιμοποιεί λογικές αντί για συναισθηματικές στρατηγικές στη λήψη απόφασης.

Ο Λογικός Τρόπος

- Στηρίζεται στη λογική επεξεργασία.
- Τα άτομα αναλαμβάνουν την ευθύνη των πράξεων τους. Ενεργούν με βάση την προγενέστερη εμπειρία και συσχετίζουν τις εμπειρίες με πιθανές επιπτώσεις στο μέλλον.
- Οι ενέργειες τους είναι συνειδητές, αναζητούν πληροφορίες σχετικές με την απόφαση και δρουν υπεύθυνα.
- Αυτός ο τρόπος λήψης απόφασης λαμβάνει υπόψη και τη διάσταση του εαυτού και τη διάσταση του περιβάλλοντος.
- Μολονότι ο λογικός τρόπος θεωρείται ο καλύτερος τρόπος λήψης απόφασης, δεν πρέπει να παραγνωρίζεται η σημασία των συναισθημάτων των ατόμων αλλά και η σημασία που έχει για τα άτομα αυτά η γνώμη των άλλων

Ο δαισθητικός τρόπος

- Στηρίζεται περισσότερο στη διαίσθηση και λιγότερο στη λογική.
- Οι αποφάσεις είναι αυθόρμητες και απαιτούν λίγο χρόνο, λίγες πληροφορίες και ελάχιστο σχεδιασμό.
- Το άτομο χρησιμοποιεί τη φαντασία και δίνει προσοχή στα παρόντα συναισθήματα.
- Υπάρχει μικρή πρόβλεψη του μέλλοντος και έλλειψη αναζήτησης πληροφοριών και ορθολογικής αξιολόγησης των εναλλακτικών επιλογών.
- Οι δαισθητικές αποφάσεις είναι χρήσιμες σε επείγουσες ή απρόβλεπτες καταστάσεις και στις διαπροσωπικές σχέσεις (όπου υπάρχει αδυναμία πρόβλεψης των αντιδράσεων των άλλων).
- Δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται ως εύκολη λύση για να αποφύγει το άτομο τη συλλογή πληροφοριών.

Ο εξαρτημένος τρόπος

- Χρησιμοποιείται από άτομα που κατά τη λήψη αποφάσεων εξαρτώνται από τη γνώμη, τις επιθυμίες και τις προσδοκίες των άλλων.
- Υπάρχει άρνηση της προσωπικής ευθύνης και το άτομο την επιρρίπτει σε άλλους. Όμως, ακόμα και αν η λήψη απόφασης ανατεθεί σε άλλους, οι συνέπειες της απόφασης θα αφορούν το ίδιο το άτομο.
- Οι αποφάσεις αυτού του τύπου είναι εύκολες αφού απαιτούν απλή αποδοχή της επιλογής των άλλων. Είναι χρήσιμες για ζητήματα μικρής σημασίας, καθώς έτσι το άτομο εξοικονομεί χρόνο.
- Δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται ως εύκολη λύση για να αποφύγει το άτομο τη συλλογή πληροφοριών ή επειδή φοβάται να επιλέξει μόνο του.

Μια ισορροπημένη απόφαση..

Πρέπει να περιλαμβάνει στοιχεία και από τους τρεις τύπους λήψης απόφασης.

- Λαμβάνει υπόψη πληροφορίες από εσωτερικές και εξωτερικές πηγές
- Ζυγίζει την αξία των πληροφοριών
- Επενδύει χρόνο για περαιτέρω εξερεύνηση, αν χρειάζεται

Στρατηγικές λήψης απόφασης

- Με τον όρο «στρατηγικές λήψης απόφασης» εννοούμε τους τρόπους γνωστικής προσέγγισης της κατάστασης απόφασης ή και τους τρόπους χειρισμού της υλοποίησή της.
- Σύμφωνα με τους Tiedeman & O'Hara (1963) η αποτελεσματικότητα μιας απόφασης εξαρτάται από το **βαθμό γνώσης του εαυτού και του περιβάλλοντος.**

Κάνουν λόγο για τέσσερις τρόπους προσέγγισης της κατάστασης απόφασης:

- **Άγνωστος εαυτός και άγνωστο περιβάλλον** οδηγούν σε σύγχυση και η λήψη απόφασης είναι **αδύνατη**.
- **Άγνωστος εαυτός και γνωστό περιβάλλον** οδηγούν σε **εξαρτημένη** απόφαση.
- **Γνωστός εαυτός και άγνωστο περιβάλλον** οδηγούν σε **διαισθητική** απόφαση.
- **Γνωστός εαυτός και γνωστό περιβάλλον** οδηγούν σε **ορθολογική** απόφαση.